

Změna a událost / Událost a změna

Tradiční (původně aristotelská) argumentace pracuje se změnou takto: vycházíme z předpokladu, že „existuje“ něco, co se mění“ (v této chvíli se přidržím knížky 7914, s. 1-2: „We start from the fact that something exists which changes.“) A pak je třeba analyzovat, co míníme onou „změnou“: „we must analyse the notion of change“. „Whenever a thing is said to change this means that two moments can be distinguished in it, first, before, and secondly, after, the change takes place. In the first moment the thing is merely *capable* of receiving some fresh modification, and /2/ in the second it has *actually* received it. In the first it is *in potency*, and in the second it is *in act*. Change means the actuation of potency.“ A teď to nejdůležitější: ta „věc“, která se mění, nemůže být zároveň vyvolavatelem (příčinou) oné změny, a zároveň pasivním příjemcem (následkem) té změny, protože nemůže být zároveň „možností“ a zároveň „skutečností“. V pozadí této argumentace je několik nevyslovených „tvrzení“ jakožto předpokladů, která však před kritickým rozborem neobstojí. Změna tu je totiž chápána jako náhlý skok z možnosti do skutečnosti (z potence do aktuálnosti); naproti tomu ani v říši možného, ani v říši skutečného není pro změnu žádné místo. To, co je vskutku možné, se nemůže měnit; a to, co je vskutku skutečné, se rovněž nemůže měnit. Takže vlastně to, „co“ se mění (a co podle zmíněného autora nemůže být popíráno), je někde mezi pouhou možností a skutečností, je tedy jaksi „polo-skutečné“ – a to je právě onen návrat k antické představě, že změna buď vůbec neexistuje (není „možná“ – Eleaté), anebo je jen na cestě k uskutečnění, takže není plně skutečná (aristotelská představa, že s dokonalostí, tj. s dosažením dokonalosti, ustává veškerý pohyb). Vlastní problém je tedy zakryt a skryt: jde o to, co to vlastně máme na mysli, když řekneme, že existuje „něco“, co se mění, tedy nějaká měnící se „věc“. Naše řešení je na první pohled poměrně jednoduché, ale otvírá pohled, ba víc než to, otvírá cestu k mnoha dalším velmi podstatným a nesnadným problémům, které bude nutno odpovědně řešit. Ta jednoduchost spočívá v tom, že na jedné straně budeme nadále trvat na tom, že o změně můžeme smysluplně mluvit jen za předpokladu, že se mění „něco“. Ale zatímco starý (metafyzický) předpoklad měl za to, že to, „co“ se mění, se vlastně nemůže v průběhu změny měnit, protože by chyběl potřebný „substrát“ změny, my budeme trvat na tom, že to, „co“ se mění, je událost, rozumí se „celá“ událost, událost jako „celek“. Že tedy nejen nemůžeme, ale ani nemusíme předpokládat, že se uprostřed změny něco nemění, že něco musí zůstat mimo proces změny, neboť integrita události nemůže spočívat v něčem, co se událostného dění (tedy změny samé) neúčastní, co se na ní nepodílí, tj. co je samo z onoho dění, z oné sjednocené, integrované změny vyňato. I kdyby něco takového, co se vůbec nemění, „existovalo“, nemohlo by to v žádném případě nikterak přispět k sjednocení takového dění, kterému říkáme „událost“, a které je vnitřně sjednoceno.

(Písek, 070426-2.)